

Poljoprivreda kao zanimanje budućnosti? Stavovi generacije Z u kohezijskoj regiji Istočna Slovenija

---

Pavić, Lazar; Cerjak, Marija; Milfelner, Borut; Vukmanič, Tjaša; Kraner Šumenjak, Tadeja

Source / Izvornik: **Agroeconomia Croatica, 2020, 10, 33 - 45**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:204:514785>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb](#)

Poljoprivreda kao zanimanje budućnosti? Stavovi generacije Z u kohezijskoj regiji Istočna Slovenija

Lazar Pavić¹, Marija Cerjak², Borut Milfelner³, Tjaša Vukmanič¹, Tadeja Kraner Šumenjak¹

¹Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Univerza v Mariboru, Pivola 10, 2311 Hoče, Slovenija (lazar.pavic@um.si)

²Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb, Hrvatska

³Ekonomsko-poslovna fakulteta, Univerza v Mariboru, Razlagova 14, 2000 Maribor, Slovenija

SAŽETAK

Cilj je rada utvrditi stavove mladih u kohezijskoj regiji Istočna Slovenija o poljoprivredi kao privrednoj djelatnosti i njihovim stavovima o karijeri u poljoprivredi. Na osnovu pregleda relevantne literature s područja poljoprivrede i mladih, sprovedeno je anketno istraživanje pomoću upitnika koji sačinjava osam tematskih sklopova (dimenzija): stavovi mladih prema poljoprivredi općenito, zarada u poljoprivredi, dostupnost resursa, poteškoće u radu, utjecaj obitelji, prijatelja i društva, zakonodavstvo, obrazovanje i karijera. Na osnovu rezultata istraživanja na uzorku od 232 ispitanika generacije Z, utvrdili smo razloge nezanimanja za poljoprivredu kao zanimanje budućnosti i utvrdili statističkih značajne razlike između različitih vrsta poduzoraka. Slijedom toga, u radu smo pokušali odgovoriti na jedno od temeljnih pitanja na polju Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. S jedne strane dolazi do vrlo brzog starenja poljoprivrednog stanovništva, a s druge strane vrlo malog broja mladih koji bi poljoprivredu izabrali za put karijere. Rezultati rada daju konkretne smjernice za buduća istraživanja na području poljoprivrede i mladih.

Ključne riječi: poljoprivreda, stavovi, generacija Z, mladi, Slovenija

UVOD

Dobna struktura poljoprivrednog stanovništva jedan je od ključnih problema slovenske poljoprivrede (Barbič, 2014). Prosječna starost poljoprivrednika u 2010. godini bila je 57 godina, od čega su samo 19 % bili pojedinci mlađi od 45 godina (Matekovič, 2012). Poljoprivrednici u Sloveniji postaju

stariji u usporedbi s drugim gospodarskim sektorima, a posljedice su vidljive uglavnom u njihovoj nemobilnosti i napuštanju poljoprivredne djelatnosti. Naime, mladi odlaze sa sela jer svoju budućnost ne vide u poljoprivredi (Habjan, 2011). Obrazovna struktura nositelja poljoprivrede također je i dalje nepovoljna. U 2010. godini je čak 43 % vlasnika poljoprivrednih gospodarstava

imalo najviše osnovno obrazovanje, a između 2000. i 2007. godine bilo je moguće povećati formalno obrazovanje poljoprivrednika za 20 % (Matekovič, 2012).

Raste takozvana moderna, „produktivna“ poljoprivreda, gdje osim „tradicionalnih“ oblika poljodjelstva, uz rast prinosa proizvoda, veliki otpad i onečišćenje prirodnih resursa, uništavanje biološke raznolikosti i neobnovljivih prirodnih resursa te nagli pad zaposlenosti i prihoda uslijed povećanja proizvodnje troškovi i osiguravanje visokih standarda (gorivo, gnojiva, sredstva za zaštitu bilja, ulaganja u proizvodnu infrastrukturu i tehnologiju), uz održavanje konkurentnosti globalnog tržišta poljoprivrednih proizvoda, cijene padaju (Černič Istenič 2011).

Mediji imaju značajan utjecaj na percepciju javnosti o poljoprivrednim aktivnostima; poljoprivrednici su često predstavljeni u negativnoj konotaciji (uloge žrtve ovisne o državnoj potpori i posebnom socijalnom statusu, neobrazovani, itd.), a vladina birokracija predstavlja se kao neprofesionalna i nesposobna, dok se o stvarnim problemima poljoprivrede i potrebama i očekivanjima prilično rijetko izvještava s ovog polja (Černič Istenič, 2011).

Za pripadnike generacije Z (rođene između 1995. i 2010.) općenito možemo reći da su prilično sigurni, vrlo neovisni, ali istodobno imaju slabu koncentraciju. Snalažljivi su i sami sebi stvaraju mogućnosti, umjesto da pasivno čekaju da se same dogode – generacija su inovatora. Žele osigurati dobru budućnost, ali svjesni su da će se morati potruditi kako bi postigli svoje ciljeve. Cijene neovisnost i teško prihvaćaju autoritet. Razlikuju se od prethodnih generacija uglavnom po tome što su otvoreniji za raznolikost i stručnjaci su

za Internet, što se očituje i u činjenici da više vole digitalno komunicirati nego živjeti, ali s druge strane visoko cijene socijalno okruženje i dobru radnu klimu. Također se vole uključivati u društvene aktivnosti i uglavnom su aktivniji od prethodnih generacija. Hobbije pretvaraju u posao, zadovoljstvo poslom im je jako važno, a također su i perspektivni poduzetnici. Oni su generacija zahtjevnih potrošača i daju prednost kvaliteti u odnosu na količinu (Egart, 2012).

Poljoprivreda daje važan doprinos gospodarstvu u mnogim zemljama, posebno u zemljama u razvoju. U Butanu poljoprivreda osigurava zaposlenje i egzistenciju za više od polovice ukupnog stanovništva. Međutim, doprinos poljoprivrednog sektora bruto domaćem proizvodu opada tijekom godina. Poljoprivreda se u Butanu sastoji od relativno manje mehanizirane poljoprivrede, pa se mladi smatraju glavnom radnom snagom i iz tog se razloga također sele u urbana područja, smanjujući tako radnu snagu. Nije jasno zašto mlade ljude ne zanima zapošljavanje u poljoprivredi, unatoč rastućoj stopi nezaposlenosti. Cilj istraživanja bio je ispitati percepciju i znanje mladih o poljoprivredi te analizirati čimbenike koji utječu na percepciju mladih o zapošljavanju u poljoprivredi. Uzorak ankete obuhvaćao je mlade ljude između 13 i 29 godina. Veliki dio mladih, bez obzira žive li u ruralnim područjima ili ne, slažu se da rad u poljoprivredi može biti prilika za zapošljavanje. Analiza pokazuje da bi mladi s poljoprivrednim iskustvom ili oni koji su na bilo koji način bili izloženi poljodjelstvu, u budućnosti prihvatili ponudu za zapošljavanje u poljoprivredi. Mladi stoga imaju pozitivnu percepciju poljoprivrede. Što se tiče znanja o poljoprivredi, analiza je pokazala da mladi koji pohađaju srednju školu imaju relativno više znanja i pozitivnu percepciju poljoprivrede i

mogućnosti zapošljavanja u poljoprivredi od onih koji su nezaposleni ili su na sveučilištima. Razlog je taj što visoko obrazovanje ili obuka znači veća očekivanja roditelja i rodbine. Mladi ljudi koji dobiju fakultetsku diplomu obično se sele u gradove i bave se nepoljoprivrednim poslovima. Relativno mali udio mladih slaže se da bi poljoprivreda mogla ponuditi potencijalno zapošljavanje i mogućnosti ruralnog razvoja jer svaki poljoprivrednik sam uzgaja hranu, a jedini potencijalni kupci su ljudi koji žive u urbanim sredinama. Poljoprivredne kulture su u osnovi sezonske, pa je u ljetnim mjesecima previše proizvoda, a u zimskim mjesecima vrlo malo ili ih uopće nema. Međutim, takva situacija stvara nesigurnost i oscilacije u tržišnim cijenama. Prema mladima, glavni ograničavajući čimbenici mogu se podijeliti u tri komponente, a to su: gubitak usjeva, nedostatak sredstava i pritisak roditelja. Ovi čimbenici značajno doprinose percepciji poljoprivrede među mladima i ne privlače mlade u poljoprivredni sektor. Oko 82 % ispitanika reklo je da njihov glavni izvor prihoda u obitelji dolazi od poljoprivrede. Međutim, većina se složila da je problem u poljoprivredi vrlo velik. Većina poljoprivrednih proizvoda je pokvarljiva i mora se prodati u kratkom vremenu. Kada je pristup tržištu loš, proizvodi propadaju, a poljoprivrednici gube. Težak teren dodatno ograničava poljoprivredu, pa su troškovi inputa relativno visoki, a zapošljavanje radnika nije isplativo. Roditelji mladih pak preferiraju da su njihova djeca zaposlena u drugim sektorima, a ne u poljoprivredi. Međutim, nezainteresiranost mladih za poljoprivredu također proizlazi iz činjenice da imaju relativno manji pristup tehničkoj i financijskoj potpori. Mladi vjeruju da bi se uz odgovarajuću tehničku i financijsku potporu profitabilna i održiva poljoprivreda mogla učiniti privlačnom za mlade (Scherer, 2016).

Sudjelovanje mladih u poljoprivredi vrlo je zabrinjavajuće i ostaje izazov za vlasti. Uspostavljeni su mehanizmi za privlačenje mladih kako bi mogli igrati vodeću ulogu u razvoju poljoprivrede u Južnoj Africi, ali nisu uspjeli (Smith, 2010). Poljoprivrednici su pretežno stariji, muški i uglavnom nekvalificirani. Zabrinjava činjenica da nema sukcesije. Sastavni su dio grupa mladih oni koji ne pohađaju školu. Međutim, ova je skupina također ona koja traži posao koji bi im služio za preživljavanje, ali poljoprivreda kao opcija posla nekako je nevidljiva. Istraživanje je potaknuto potrebom za radom s grupama mladih u poljoprivredi. Rezultati su, međutim, pružili korisne informacije i preporuke koje bi se trebale proširiti na razvojne aktere. Glavna svrha istraživanja bila je razviti strategije za olakšavanje uključivanja mladih u poljoprivredne aktivnosti (Luckey, 2012). Uzorak je obuhvaćao 80 mladih ljudi koji pohađaju srednju školu u dobi između 14 i 22 godine. Svi su bili nasumično odabrani. Rezultati su pokazali da je otprilike pola žena i pola muškaraca. Upitnik je postavljao i razinu obrazovanja i dohotka roditelja. Glavno je otkriće bilo da mladi ne doživljavaju prihode od poljoprivrede kao pouzdane i da je poljoprivreda namijenjena neobrazovanim ljudima. Rezultati istraživanja pokazali su da se gotovo svi ispitanici slažu da je poljoprivreda djelatnost koja pruža priliku za opstanak. Također su se velikom većinom složili da je poljoprivreda važna za razvoj lokalne zajednice. 67 % ispitanika se slaže da postoje mogućnosti za uspjeh u poljoprivredi. Njih 66 % se također složilo da je važno da škole pružaju poljoprivredno znanje i da oni koji završe školu dobro poznaju poljoprivredu. Međutim, prema nalazima, mladi ljudi vide poljoprivredu kao posao za siromašne ljude, ljude bez obrazovanja ili one bez praktičnih vještina.

Za njih je poljoprivreda staromodni sektor koji ne donosi dovoljno prihoda. 56 % mladih se slaže da bi u budućnosti radije odabrali posao u uredu nego rad na farmi. Polovica se slaže da je rad na farmi radno intenzivan, dok druga polovica vjeruje da rad na farmi uopće nije naporan posao. Mladi se uglavnom ne slažu da je malo mogućnosti zapošljavanja u poljoprivredi. Slažu se da poljoprivreda nije samo za starije ljude, već i za mlade muškarce i žene. Nemaju otpor prema stjecanju znanja o životinjama i biljakama. Međutim, smatraju da posao u poljoprivredi nije isključivo vezan za seoske ljude. Zaključak je da mladi imaju vrlo pozitivan stav prema poljoprivredi (Tolamo, 2014).

Indonezija ima potencijal da postane uspješna moderna država. Poljoprivreda može poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima, pa se potiče i integracija u poljoprivredu, a taj je cilj povezan i sa zapošljavanjem. Cilj istraživanja bio je opisati karakteristike mladih i njihove percepcije rada u poljoprivrednom sektoru. Istraživanje je obuhvatilo 120 mladih poljoprivrednika ili onih koji potječu iz obitelji koja se bavi poljoprivredom. Većina mladih od 43,3 % ima pozitivan stav prema praktičnosti rada u poljoprivrednom sektoru u smislu percepcije socijalnog statusa i dohotka. Oko 30 % mladih vjeruje da profesionalni razvoj u poljoprivrednom sektoru nije dovoljno dobar. Polovica mladih kaže da im poljoprivreda daje jamstvo za budući život, dok druga polovica kaže da im rad u poljoprivredi ne može jamčiti za budući život. Sve u svemu, percepcija mladih o poljoprivrednom sektoru prilično je dobra. Rade na pronalaženju strateških mjera koje će potaknuti uključivanje mladih u poljoprivredu. Stariji ljudi, međutim, moraju shvatiti da mladi mogu donijeti moderne prakse i alate za modernizaciju poljoprivredne djelatnosti (May i dr., 2019).

MATERIJAL I METODE

Na temelju pregleda literature i istraživanja različitih istraživača kako bi se utvrdili stavovi mladih prema poljoprivredi, sastavili smo upitnik. Anketni upitnik je bio podijeljen u 8 tematskih cjelina, i to: stavovi mladih prema poljoprivredi općenito, zarada u poljoprivredi, dostupnost resursa, poteškoće u radu, utjecaj obitelji, prijatelja i društva, zakonodavstvo, obrazovanje i karijera. Pitanja smo prilagodili svojim potrebama i okruženju.

Koristili smo metode kvantitativnog empirijskog istraživanja. Istraživanje je provedeno na temelju upitnika koji su popunila 232 mlade osobe iz Slovenije rođene između 1995. i 2002. Provedeno je u travnju 2020. Dobiveni podaci obrađeni su pomoću programa IBM SPSS Statistics 25; korišteni su sljedeći statistički testovi: t-test za neovisne uzorke i ANOVA.

REZULTATI I RASPRAVA

Opis uzorka

Pozvali smo mlade iz kohezijske regije Istočna Slovenija rođene između 1995. i 2002. godine da sudjeluju putem društvenih mreža (N = 232). Pozivu se odazvalo 23,7 % mladih rođenih 1995, 18,1 % rođenih 1996, 18,1 % rođenih 1997, 13,8 % rođenih 1998, 8,2 % rođenih 1999, 13,8 % je rođeno 2000. godine, 3 % je rođeno 2001. godine, a 1,3 % 2002. godine. Sudjelovalo je 4,3 % mladih srednjoškolaca, 65,9 % studenata, 9,5 % diplomanata, 15,9 % zaposlenih, 1,3 % samozaposlenih, 2,6 % nezaposlenih, 0,4 % s nepoznatim stupnjem obrazovanja.

Sudionika istraživanja iz sela bilo je 73,7 %, iz grada 15,9 % i 9,9 % onih iz predgrađa (0,4 % ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje). Sudionika čija se obitelj bavi poljoprivredom bilo je 53,9 %, a ostalih 46,1 %. Bilo je više žena (69,8 %) nego muškaraca (30,2 %).

Deskriptivna statistička analiza

Više od polovice mladih (51,3 %) dopušta mogućnost da će se oni ili njihova obitelj baviti poljoprivredom u budućnosti, što je u skladu s činjenicom da se 53,9 % sudionika već bavi poljoprivredom. Stoga se čini da nitko od sudionika koji se danas ne bave poljoprivredom neće to činiti u budućnosti ili da će neki poljoprivredu čak i napustiti.

Unatoč navedenom, većina ispitanika (94,4 %) slaže se ili u se potpunosti slaže s izjavom da je poljoprivreda važna gospodarska grana za razvoj njihove lokalne zajednice. Slično tome, veliki postotak ispitanika (91 %) slaže se ili se u potpunosti slaže s tvrdnjom da poljoprivreda omogućuje razvoj turizma i na taj način potiče ruralni razvoj. Nešto više mladih (38,8 %) se ne slaže ili se uopće ne slaže da su poljoprivredni poslovi za ljude koji žive u ruralnim područjima. U međuvremenu se 27,6 % mladih slaže s ovom tvrdnjom ili se u potpunosti slaže. Veliki postotak (33,6 %) mladih to nije mogao komentirati. Također smo otkrili da većina mladih (81,1 %) odluku o bavljenju poljoprivredom ne povezuje s nižim socijalnim standardom. Njih 44,9 % vjeruje da je poljoprivreda financijski isplativa industrija, ali da u poljoprivredi nema brze zarade. 68,9% ispitanika vjeruje u brzi povrat uložениh sredstava. Od ispitanih, njih 43,9 % vjeruje da je budućnost poljoprivrednog sektora vrlo neizvjesna. Većina (73,2 %) se slaže da je pad zarada u poljoprivredi

uzrokovan lošim berbama, 59,1 % također se slaže ili se u potpunosti slaže da količina usjeva opada uslijed degradacije tla. Mladi ne smatraju poljoprivredu profitabilnom (79,7 %) zbog preniskih otkupnih cijena. 66,7 % ispitanika vjeruje da subvencije za mlade poljoprivrednike utječu na odluke mladih da ostanu u poljoprivredi. Udio onih koji se ne slažu s ovom tvrdnjom iznosi samo 7,3%. Gotovo polovica (49,1 %) ne može procijeniti jesu li farme u prosjeku u dobrom stanju; 30,1 % njih misli da jesu, ostali (20,7 %) da nisu. Više od polovice (54,7 %) dijeli mišljenje da si većina farmi ne može priuštiti modernu tehnologiju te da je nepoljoprivredni prihod (dodatna usluga) važan za postojanje farme (50,5 %), sa samo 12 % neslaganja sudionika. Više od polovice sudionika također se složilo ili se u potpunosti složilo sa sljedećim izjavama koje se tiču problema mladih poljoprivrednika:

- Mladi poljoprivrednici imaju poteškoća u stjecanju poljoprivrednog zemljišta (56,5 %).
- Mladi poljoprivrednici imaju problema zbog visokih početnih inputa potrebnih za poljoprivredu (81,5 %).
- Rad u poljoprivredi fizički je zahtjevniji od ostalih poslova (61,6 %).
- Plaća za rad u poljoprivredi nije dovoljno atraktivna (65 %).
- Naknada za rad u poljoprivredi nije proporcionalna količini uloženog rada (69,9 %).
- Rad u poljoprivredi zahtijeva puno administrativnog posla (57,3 %).

U svim gore navedenim izjavama bio je minimalan udio onih koji se nisu složili s njima, a oko 30 % ispitanika odgovorilo je da ne može komentirati. Također smo otkrili da čak

77,6 % mladih vjeruje da rad u poljoprivredi nije cijenjen u slovenskom društvu. 84,5 % ispitanika smatra da uključenost mladih u poljoprivredu nije povezana sa staromodnošću i nezanimljivim životnim stilom, 59,9 % kaže da prijatelji nemaju podrugljiv stav prema onima koji se bave poljoprivredom. Održavanje obiteljske tradicije na farmi, međutim, čini se važnim za 68,6 % sudionika.

Među ispitanicima 66,4 % kaže da je dobro upoznato s lokalnom ponudom hrane, a 57,3 % se prilikom kupovine odlučuje i za lokalno proizvedenu hranu. Čak 80,6 % sudionika smatra važnim podržati lokalne proizvođače hrane. Većini (89,2 %) je važno znati što jedu. Čini se da je lokalno proizvedena hrana najviša kvaliteta za 72,8 % sudionika. Samo 17,2 % mladih kaže da je dobilo puno relevantnih podataka o poljoprivredi u osnovnoj i srednjoj školi, a 67,6 % željelo bi znati više o ovom području. Mišljenja o potrebi stjecanja visokog obrazovanja ili sveučilišnog obrazovanja za zapošljavanje u poljoprivrednom sektoru podijeljena su (37,1 % smatra da ta potreba ne postoji, 24,6 % se ne slaže s tim, a 38,4 % je neodlučno). Čak 68,1 % sudionika upoznato je s fakultetima koji nude poljoprivredna područja. Samo 9,1 % njih vjeruje da je obrazovanje u poljoprivredi pogodno samo za one koji imaju farmu kod kuće. Među sudionicima ankete, njih 26,7 % bilo je zainteresirano za rad u poljoprivrednom sektoru i željelo je naći zaposlenje u poljoprivredi, dok 50 % nije htjelo. Relativno velik broj mladih ne može se niti složiti niti se ne slaže s činjenicom da u poljoprivredi postoje brojne mogućnosti za zapošljavanje (44 %) i da je traženje posla u poljoprivredi zahtjevno (49,1 %). Međutim, većina (80,2 %) vjeruje da zapošljavanje u poljoprivrednom sektoru ne znači biti samo poljoprivrednik.

Iznenadujuće je da se samo 32,4 % mladih slaže ili se potpuno slaže s izjavom da bi radije radili u uredu nego u poljoprivredi (ali u nastavku ćemo vidjeti da su to mladi ljudi koji dolaze s farmi); 34,5 % se ne slaže s ovom tvrdnjom ili se uopće ne slaže, ostali nisu mogli odlučiti o pitanju.

Rezultati t-testa za neovisne uzorke

Zavećinutvrdnjinijebilo statistički značajnih razlika u odgovorima na postavljena pitanja u upitniku gledajući prema spolu ispitanika. Zato u nastavku u Tablici 1 prikazujemo samo izjave za koja su te razlike bile utvrđene. Statistički značajne razlike u odnosu na spol ispitanika dogodile su se samo u odgovorima na izjave prikazane u Tablici 1. Stoga možemo zaključiti da dječaci o poljoprivredi žele znati više od djevojčica, a također ih više zanima rad u poljoprivrednom sektoru. Svjesniji su važnosti obrazovanja za zapošljavanje u poljoprivrednom sektoru. Više je dječaka nego djevojčica koji bi se radije odlučili za uredski posao nego za poljoprivredu. Dječaci se, međutim, uglavnom slažu s tvrdnjom da mladi poljoprivrednici imaju poteškoća u stjecanju poljoprivrednog zemljišta za razliku od djevojčica.

Tablica 1: Rezultati t-testa za neovisne uzorke u odnosu na spol ispitanika

Izjava	Spol ispitanika	Aritmetička sredina	t vrijednost
Mladi poljoprivrednici imaju poteškoća u stjecanju poljoprivrednog zemljišta.	Muški	3,79	2,232*
	Ženski	3,5	
Želio bih znati više o poljoprivredi.	Muški	3,94	2,591*
	Ženski	3,61	
Za zapošljavanje u poljoprivrednom sektoru nije potrebno steći visoko ili sveučilišno obrazovanje.	Muški	3,11	2,928**
	Ženski	2,68	
Zanima me rad u poljoprivrednom sektoru i želim naći posao u poljoprivredi.	Muški	2,99	2,476*
	Ženski	2,55	
Radije bih se odlučio/la za posao u uredu nego za poljoprivredu.	Muški	2,64	-2,639**
	Ženski	3,11	

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Za većinu tvrdnji postoje statistički značajne razlike između mladih ljudi koji dolaze s farme i onih koji ne dolaze (Tablica 2). Navedeni rezultati pokazuju da su mladi koji dolaze s farme svjesniji važnosti poljoprivrede za razvoj turizma i lokalne zajednice od onih koji ne dolaze s farme. Oni vjeruju da su poslovi u poljoprivredi za ljude koji žive u ruralnim područjima.

Mladi s farme svjesniji su problema u poljoprivredi (nema brze zarade niti brzog povrata za obavljani posao, poljoprivreda se ne čini isplativom, većina farmi ne može si priuštiti modernu tehnologiju, prihod izvan poljoprivrede (dodatna usluga) je važan za postojanje farme, mladi poljoprivrednici imaju poteškoća u stjecanju poljoprivrednog zemljišta, rad u poljoprivredi fizički je zahtjevniji od ostalih poslova, plaćanje rada u poljoprivredi nije dovoljno atraktivno, plaća za rad u poljoprivredi nije proporcionalna količini uloženog rada, rad u poljoprivredi zahtijeva puno administrativnih poslova, rad u poljoprivredi uključuje puno rada s računalom, rad u poljoprivredi u slovenskom društvu nije cijenjen) od ostalih, što je bilo i očekivano, jer

poljoprivrednu industriju poznaju bolje.

Mladi s farmi također su bolje upoznati s lokalnom ponudom hrane i vjerojatnije će se odlučiti za kupnju od onih koji ne dolaze s farmi. Naravno, mladi koji dolaze s farmi žele znati o poljoprivredi više od ostalih. Također su bolje upoznati s fakultetima koji nude studijska područja u poljoprivredi. Žele pronaći posao u poljoprivredi, vjeruju da postoji mnogo mogućnosti za zapošljavanje u poljoprivredi, ali da je posao u poljoprivredi težak. Vide više mogućnosti bavljenja poljoprivredom u budućnosti od onih koji ne dolaze s farmi.

Međutim, mladi ljudi koji ne dolaze s farmi mišljenja su da za zapošljavanje u poljoprivrednom sektoru nije potrebno više ili sveučilišno obrazovanje, da je poljoprivredno obrazovanje pogodno samo za one koji imaju obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo kod kuće i da biti zaposlen u poljoprivrednom sektoru znači biti samo poljoprivrednik. Umjesto da se bave poljoprivredom, odlučili bi se za uredske poslove, iako su više uvjereni od onih s farmi da je poljoprivreda profitabilna industrija.

Tablica 2: Rezultati t-testa za neovisne uzorke u odnosu na to dolaze li ispitanici sa farme

Izjava	Dolazite li s farme?	Aritmetička sredina	t vrijednost
Poljoprivreda omogućuje razvoj turizma i tako potiče ruralni razvoj.	Da	4,48	-3,583**
	Ne	4,15	
Poslovi u poljoprivredi namijenjeni su ljudima koji žive u ruralnim područjima.	Da	2,99	-2,521*
	Ne	2,64	
Poljoprivreda je važna industrija u razvoju moje lokalne zajednice.	Da	4,54	-4,333**
	Ne	4,18	
Poljoprivreda je financijski isplativa industrija.	Da	3,17	2,093*
	Ne	3,43	
U poljoprivredi nema brze zarade niti brzog povrata novca za obavljeni posao.	Da	3,89	-2,493*
	Ne	3,61	
Preniske otkupne cijene razlog su zbog kojeg mladi ne smatraju poljoprivredu profitabilnom.	Da	4,22	-2,209*
	Ne	3,96	
Većina farmi ne može si priuštiti modernu tehnologiju.	Da	3,62	-2,369**
	Ne	3,33	
Prihod izvan poljoprivrede (dodatna usluga) važan je za postojanje farme.	Da	3,59	-2,218*
	Ne	3,34	
Mladi poljoprivrednici imaju poteškoća u dobivanju poljoprivrednog zemljišta (P = 0,000, t = -3,547, prosjek za one koji dolaze s farme je 3,78, za ostale 3,36).	Da	3,78	-3,547**
	Ne	3,36	
Rad u poljoprivredi fizički je zahtjevniji od ostalih poslova.	Da	3,85	-2,25*
	Ne	3,53	
Naknada za rad u poljoprivredi nije dovoljno atraktivna (P = 0,039, t = -2,071, prosjek za one koji dolaze s farme je 3,82, za ostale 3,57).	Da	3,82	-2,071*
	Ne	3,57	
Rad u poljoprivredi zahtijeva puno administrativnog posla.	Da	3,70	-2,433*
	Ne	3,41	
Rad u poljoprivredi uključuje puno rada na računalu.	Da	3,27	-3,487**
	Ne	2,87	
Rad u poljoprivredi u slovenskom društvu nije cijenjen.	Da	4,16	-3,168**
	Ne	3,80	
Dobro sam upoznat s lokalnom ponudom hrane.	Da	3,82	-3,242**
	Ne	3,44	
Tijekom kupovine odlučujem se za lokalno proizvedenu hranu.	Da	3,71	-2,815**
	Ne	3,38	
Želio bih znati više o poljoprivredi.	Da	3,84	-2,363*
	Ne	3,56	

Za zapošljavanje u poljoprivrednom sektoru nije potrebno steći visoko obrazovanje ili sveučilišno obrazovanje.	Da	2,64	2,691**
	Ne	3,01	
Poznati su mi fakulteti koji nude poljoprivredna područja studija.	Da	3,92	-3,995**
	Ne	3,42	
Obrazovanje u poljoprivredi pogodno je samo za one koji imaju obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo kod kuće.	Da	1,98	1,985*
	Ne	2,22	
Zanima me rad u poljoprivrednom sektoru i želim naći posao u poljoprivredi.	Da	3,11	-6,311**
	Ne	2,18	
Mnogo je mogućnosti za posao u poljoprivredi.	Da	3,38	-2,662**
	Ne	3,07	
Pronalazak posla u poljoprivredi je zahtjevan.	Da	3,30	-2,76**
	Ne	3,01	
Zaposliti se u poljoprivrednom sektoru znači biti samo poljoprivrednik.	Da	1,86	2,88**
	Ne	2,16	
Radije bih se odlučio za uredski rad nego za poljoprivredu.	Da	2,67	4,028**
	Ne	3,32	
Postoji li mogućnost da se bavite poljoprivredom u budućnosti (P = 0,000, t = -5,762, prosjek za one koji dolaze s farme je 3,09, za ostale 2,36).	Da	3,09	-5,762**
	Ne	2,36	

*p<0,05; **p<0,01

Rezultati ANOVA testa

Statistički značajne razlike u odnosu na mjesto prebivanja ispitanika predstavljene su u Tablici 3. Rezultati pokazuju da su mladi koji dolaze iz sela svjesniji važnosti poljoprivrede za razvoj lokalnih zajednica. Svjesni su da poljoprivreda zahtijeva puno administrativnog i računalnog rada. Smatraju da se rad u poljoprivredi ne cijeni, da je budućnost poljoprivrednog sektora neizvjesna i da je usmjeren na ljude koji žive u ruralnim područjima. Smatraju da u poljoprivredi ima puno mogućnosti za posao, dok se mladi iz

grada radije odlučuju za uredski posao nego za poljoprivredu. Mladi iz sela također su bolje upoznati s lokalnom ponudom hrane, a češće se odlučuju za kupnju. Više nego mladi ljudi u gradu vjeruju da je lokalno proizvedena hrana najkvalitetnija, smatraju važnim podržati lokalne proizvođače hrane.

Tablica 3: Rezultati ANOVA testa u odnosu na prebivalište ispitanika

Izjava	Prebivalište ispitanika	Aritmetička sredina	F vrijednost
Poljoprivreda je važna grana za razvoj moje lokalne zajednice.	Selo	4,45	3,337**
	Grad	4,12	
	Predgrađe	4,36	
Poslovi u poljoprivredi namijenjeni su ljudima koji žive u ruralnim područjima.	Selo	2,88	2,338*
	Grad	2,46	
	Predgrađe	3,12	
Budućnost poljoprivrednog sektora vrlo je neizvjesna.	Selo	3,41	3,219**
	Grad	2,9	
	Predgrađe	2,76	
Rad u poljoprivredi zahtijeva mnogo administrativnog posla.	Selo	3,68	4,128*
	Grad	3,33	
	Predgrađe	3,28	
Rad u poljoprivredi uključuje puno rada na računalu.	Selo	3,18	3,556*
	Grad	2,85	
	Predgrađe	2,72	
Rad u poljoprivredi nije vrijedan u slovenskom društvu.	Selo	4,13	3,888**
	Grad	3,77	
	Predgrađe	3,32	
Dobro sam upoznat s lokalnom ponudom hrane.	Selo	3,75	2,335**
	Grad	3,26	
	Predgrađe	3,40	

Tijekom kupovine odlučujem se za lokalno uzgojenu hranu (P = 0,034, prosjek za vas je 3,65, za grad 3,28, a za predgrađa 3,36).	Selo	3,65	3,445*
	Grad	3,28	
	Predgrađe	3,36	
Važno mi je podržati lokalne proizvođače hrane.	Selo	4,13	2,779**
	Grad	3,92	
	Predgrađe	3,68	
Lokalno uzgojena hrana najviše je kvalitete.	Selo	4,06	3,332**
	Grad	4,00	
	Predgrađe	3,4	
Mnogo je mogućnosti za posao u poljoprivredi.	Selo	3,29	2,225*
	Grad	3,13	
	Predgrađe	2,84	
Radije bih se odlučio za uredski rad nego za poljoprivredu.	Selo	2,84	4,11**
	Grad	3,36	
	Predgrađe	3,48	

*p<0,05; **p<0,01

ZAKLJUČAK

Održavanje sigurnosti globalne opskrbe hranom do 2050. godine zahtijeva značajan porast njene proizvodnje. Kako će današnji srednjoškolci i studenti biti profesionalci 2050. godine, izuzetno je važno educirati dovoljan broj mladih ljudi koji bi mogli odgovoriti na sve veću potražnju za hranom. Problem koji se trenutno pojavljuje je premalo mladih ljudi zainteresiranih za studij poljoprivrede i srodnih znanosti. Premalo je i mladih ljudi koji se bave poljoprivredom. U radu smo utvrdili najvažnije razloge nezainteresiranosti za poljoprivredu

kao gospodarsku djelatnost. Proveli smo istraživanje i analizirali odgovore dobivene uz pomoć metode ispitivanja (kvantitativne metode) generacije Z iz kohezijske regije Istočna Slovenija. Sadašnja slika poljoprivrede zasigurno je jedna od prepreka u privlačenju većeg broja mladih koji bi se poljoprivredom bavili akademski i profesionalno. Poboljšanje svijesti lokalnog društva o ulozi poljoprivrede u našem svakodnevnom životu može uvelike poboljšati sliku sektora općenito, a time i povećati broj mladih koji bi odabrali ovo područje studija. Također treba analizirati i druge moguće razloge slabog interesa za studij

ili zanimanje u poljoprivredi, poput kvalitete studija, mogućnosti koje se nude tijekom studija i perspektive karijere nakon završetka studija. Poboljšanje komunikacije s javnošću i isticanje svih pozitivnih aspekata poljoprivrede način je za povećanje broja studenata i mladih koji se prijavljuju za studij u poljoprivredi ili bilo kojoj drugoj srodnoj znanosti. Slijedom toga, u radu smo pokušali odgovoriti na jedno

od temeljnih pitanja na polju Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. S jedne strane dolazi do vrlo brzog starenja poljoprivrednog stanovništva, a s druge strane vrlo malog broja mladih koji bi poljoprivredu izabrali za put karijere. Rezultati rada daju konkretne smjernice za buduća istraživanja na području poljoprivrede i mladih.

NAPOMENA

Rezultati predstavljeni u ovom radu nastali su u okviru ŠIPK projekta „Popularizacija kmetijstva kot gospodarske dejavnosti med generacijo Z“. Projekat su sufinanciran od strane:

LITERATURA

Barbič, A. (2014). Ruralna sociologija v spoznavanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Sloveniji. *Acta Agriculturae Slovenica*, 103(2): 331–348.

Černič Istenič, M. (2011). Medijska podoba kmetijstva in kmeta v Sloveniji. V T. Petrovič (ur.), *Politike reprezentacije v Jugovzhodni Evropi na prelomu stoletij* (str. 76–100). Ljubljana: Založba ZRC.

Egart, K. (2012). Zamenjava generacij v kmetijstvu – učinkovitost javno-političnega ukrepa pomoč mladim prevzemnikom kmetij. *Diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Habjan, U. (2011). Spodbude in ovire pri odločanju mladih za kmetijski poklic. *Diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za

zootehniko.

Luckey, A. (2012). Assessing youth perceptions and knowledge of agriculture: The impact of participating in an AgVenture program (Doctoral dissertation, Texas A & M University).

Matekovič, S. (2012). Analiza značilnosti kmetijskih gospodarstev mladih prevzemnikov. *Diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.

May, D., Arancibia, S., Behrendt, K., & Adams, J. (2019). Preventing young farmers from leaving the farm: Investigating the effectiveness of the young farmer payment using a behavioural approach. *Land use policy*, 82: 317–327.

Scherer, A. K. (2016). High school students' motivations and views of agriculture and

- agricultural careers upon completion of a pre-college program.
- Smith, E. (2010). High school students' perceptions of agriculture and agricultural careers as delineated by presence of an agriculture program and rural/urban categorization.
- Tolamo, T. J. (2014). Mobilising youth participation in agriculture using Participatory Extension Approach (PEA): A case study of ga-Mothiba village (Doctoral dissertation, University of Limpopo).

Agriculture as a future job? Attitudes of Generation Z in Eastern Slovenia

ABSTRACT

The aim of this paper is to determine the attitudes of young people in the Eastern Slovenia about agriculture as an economic activity, and their attitudes about potential career in agriculture. Based on a literature review in the field of agriculture and youth, a survey was conducted using a questionnaire consisting of eight thematic sets (dimensions): attitudes of young people towards agriculture in general, earnings in agriculture, availability of resources, difficulties in work, influence of family, friends and society, legislation, education and career. Based on the results of a survey on a sample of 232 generation Z respondents, we determined the reasons for disinterest in agriculture as an occupation of the future, and identified statistically significant differences between different types of subsamples. Consequently, in this paper we have tried to answer one of the fundamental questions in the field of the Common Agricultural Policy of the European Union. On the one hand, there is a very rapid aging of the agricultural population, and on the other hand a very small number of young people who would choose agriculture as a career path. The results of the paper provide concrete guidelines for future research in the field of agriculture and youth.

Key words: agriculture, attitudes, generation Z, youth, Slovenia